

BEKANTA DIG MED FUNDERA DISKUTERA

Historier inom finsk konst

KORTFILMER

Skolmaterial, lärarens material

Ateneum har producerat tretton kortfilmer om ett urval klassikerverk ur museets samlingar. Varje film presenterar ett konstverk som tillhör Ateneum. Filmerna visar klassikerna i ett nytt ljus: kameran fångar in detaljer i målningarna som ögat annars kanske skulle missa. På så sätt avslöjas mycket nytt också då det handlar om välbekanta verk. Inte bara bilden, utan även filmens berättarröst och den rika ljudvärlden leder in publiken på en fascinerande upptäcktsresa till den finländska konsten och dess berättelser.

Filmerna har regisserats av **Terhi Amberla**, för filmfotografiet svarar Nationalgalleriets fotograf **Hannu Pakarinen** och för manuset Ateneums specialforskare **Anja Olavinén**. Museichef **Susanna Pettersson** har haft ansvaret för produktionen av filmerna och valet av verken, förutom Otto Mäkiläs målning *Tornet* som är filmregissörens val.

Det här materialet är planerat för lärare och för andra vuxna som arbetar med barn och ungdomar. Materialet kan tillämpas så det lämpar sig för elever i olika åldrar och det kan användas som diskussionsunderlag inför en gemensam filmupplevelse också i andra smågrupper, till exempel på bibliotek eller inom den egna familjen. Vi rekommenderar att man ser filmerna före museibesöket – på så sätt kommer ni åt att bekanta er med verken i Ateneums samlingsutställning redan på förhand!

ATENEUM

Om filmerna och upphovsrätten

Man kan visa och se på filmerna i skolor och i andra icke-kommersiella sammanhang via nätet, genom länkar som finns i detta material, eller på Ateneums nätsidor. Att ladda ner filmerna på sin egen dator eller på andra plattformar är inte tillåtet av upphovsrättsliga skäl.

Man kan se på filmerna på en skärm kopplad till en dator, eller reflekterad med hjälp av en videoprojektor till vilken det kopplats högtalare. Man kan också se dem individuellt i den egna smarttelefonen och lyssna på dem i hörlurar. Man kan dessutom se filmerna vid visningar i Ateneum-salen, liksom i sal nummer 6 som ligger i museets andra våning och som lämpar sig för små grupper.

Bekanta dig med filmerna på förhand och välj den film eller de filmer som lämpar sig bäst för din grupp.

- Titta på filmerna tillsammans på en stor skärm eller med hjälp av en videoprojektor. Diskutera därefter filmen utifrån de föreslagna frågorna.
- Gymnasie- och vuxenstuderande: Ni kan välja att dela in klassen i smågrupper. Varje grupp ser på filmen på en dator eller på sina egna telefoner med hörlurar och diskuterar därefter filmen i sin egen grupp. Till slut samlas alla, delar med sig av sina erfarenheter och diskuterar utifrån föreslagna frågor.
- En filmupplevelse kräver tid och ro. Titta stilla på filmen ända tills sluttexterna är visade. Diskussionen börjar först efter att filmen har tagit slut. När ni senare utför olika uppgifter kan ni också använda stillbilder och diskutera utifrån dem.

[Länk till filmen här](#)

FRÅGOR OCH DISKUSSIONSÄMNINGEN

Vad tyckte du om filmen?

Hurdan var stämningen i filmen?

Vad kommer du först att tänka på när funderar på filmen?

Motsvarade filmen dina förväntningar eller lyckades den överraska dig på något sätt?

Om den lyckades göra det så vad var det som överraskade dig?

Hurdan var filmmusiken?

Hurdana bildvinklar, beskrivningar eller andra medel användes det i filmen?

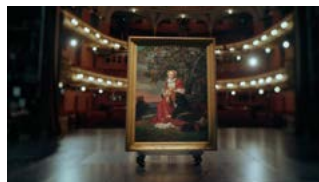
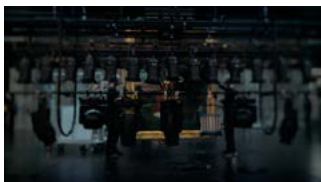

BILDKONSTEN I FILMEN

Bildkonst är ett ganska sällsynt tema i filmer. Att filma konstverk är alltid en utmaning inom film. Många filmer är konstnärsbiografier, där man har dokumentärmaterial som stöd, och där man fördjupar bilden av konstnären till exempel genom fotografier.

I Ateneums kortfilmer står konstverken i centrum. Fastän konstnärerna själva finns med i berättandet koncentrerar sig fotografiet nästan enbart på verket – dokumentärmaterial visas inte. Det lönar sig att fästa speciell uppmärksamhet vid hur det hela är filmat. När kameran kommer mycket nära konstverket ger det en sällsynt möjlighet att speciellt noggrant utforska verket – dess teknik, penseldragen, färgerna och framställningssättet.

- Koncentrera er på att observera filmens färger. Är det vita vitt, är det svarta svart, eller kan man hitta nyanser i färgerna? Också den stil som var förhärskande när konstverket skapades påverkar valet av färgerna som använts. Är skogens gröna färg grön? Kan en skugga vara violett?
- Studera vilken teknik som använts för att måla tavlan. Den syns bäst då kameran går riktigt nära konstverket. Har färgen lagts på i tjocka lager eller alldeles tunt? Är verket målat i yviga, breda penseldrag eller är det detaljerat tecknat?
- Bekanta er individuellt eller i grupp med det konstverk filmen visar genom att söka upp det på [Nationalgalleriets nätsidor](#). Klicka bilden större och ta reda på uppgifterna kring verket: dess teknik och mått. Vilka andra uppgifter hittar du på sidorna?

FILMENS STRUKTUR

Den rörliga bilden spelar huvudrollen i filmen, men ljud och musik är även de mycket viktiga i filmberättandet.

- Stanna upp för att närmare betrakta filmens sluttexter. Studera vilka olika aktörer och experter som behövs för att göra filmen.

Fotografiet

Filmens fotograf är i allmänhet regissörens viktigaste arbetspartner. Filmerna berättar sin historia med hjälp av bilder. Det som syns i bilderna, hur det är beskuret och i vilken storlek det framträder är viktigt för hur man upplever filmen. Genom att byta bildvinkel, beskärningar och skärpan kan man åstadkomma olika slag av stämning och betydelser. Belysningen och de färger och nyanser man väljer vid efterbehandlingen påverkar stämningen i filmen på ett avgörande sätt. Genom klippet skapar man rytmen i berättandet.

- Välj en stillbild ur filmen. Granska bilden och diskutera:
 1. Vad ser ni i bilden? Om det finns ett landskap där, hurdan är stämningen? Om det finns människor i bilden, hur ser de ut, vad gör de? Vad kunde de tänka på?
 2. Hur är bilden beskuren? Vad finns i centrum av bilden, och vad i kanterna? Är bilden lika skarp över hela rutan?
- Hurdan är rytmen i filmberättandet? Långsam eller snabb? Var rytmen behaglig eller störande?
- Titta på en film (längd ca 5 min) först helt och hållet utan ljud. Koncentrera er på bilden och dess berättarmetoder och detaljer. Skruva sedan upp ljudet och titta på filmen en gång till. Hur påver-

kar berättaren, musiken och den övriga ljudvärlden filmupplevelsen?

Berättelsen

Som botten för den färdiga filmen finns ett manuskript som innehåller själva berättelsen. I Ateneums kortfilmer är det konstverken som spelar huvudrollen. Det finns en mängd berättelser förknippade med dem vilket gör det möjligt att leda in filmerna på många olika spår. I filmer som handlar om konstverk rör man sig vid gränsen mellan fakta och fiktion. Det slutliga manuskriptet är alltid resultatet av många olika val. Upphovsmännen och -kvinnorna till verken, konstnärerna, utgör ofta en oskiljaktig del av berättelsen.

- Hurdan var berättelsen som syntes och hördes i filmerna? Var den sorglig, spännande, rolig, trösterik eller kanske långtråkig? Beskriv berättelsen med egna ord och diskutera.
- Hörs rösten av den konstnär som målat konstverket i filmerna? På vilket sätt?
- Spelade konstnärens livshistoria och/eller livssituation en betydande roll i filmerna, eller gjorde den det ursprungligen då själva konstverken skapades?
- Tog filmerna upp samhällsfrågor? På vilket sätt?
- Förde berättelsen i filmerna er på en tidsresa till det förflutna? Om den gjorde det så jämför berättelsen med verkligheten av idag. Vad är annorlunda nuförtiden jämfört med förr, och finns det sådant som inte har förändrats?
- Erbjud berättelsen i filmerna en ny synvinkel på konsten eller konstskapandet?
- Erbjud den nya kunskapen? Vilken ny kunskap eller ny sak fastnade i minnet?

Ljudvärlden

Ljudvärlden i filmer består vanligtvis av prat, musik och ljudeffekter. Uttrycket, styrkan och rätt rytm i det som sägs är centrala för förståelsen, de fungerar medryckande och hjälper åhöraren att följa med i berättelsens vindlingar. Musiken är mycket viktig – den skapar stämningar och förstärker det intryck bilden ger. Ljudeffekterna stöder bilden och berättelsen. Till exempel kan vindens vinande låta hotfullt. De flesta igen tycker ljudet från en sprakande brasa är rogivande. Ljudeffekterna görs noggrant var för sig och läggs till senare.

- Fundera på vilken sorts musik som skapar en spännade stämning i en film. Och vilken musik

åstadkommer en ljus och humoristisk stämning? Försök minnas hurdan musiken var i den film ni nyss såg.

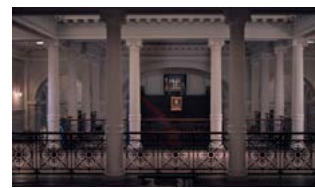
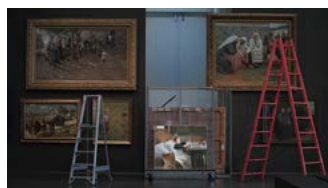
- Vilka olika ljud hördes i filmen? Hur påverkade de upplevelsen? Ni kan se filmen så att ni uttryckligen koncentrerar er på att observera ljudeffekterna.
- Lyssna på en av filmerna helt utan bild. Hurdan blir upplevelsen då? Fungerar berättelsen när man hör den enbart i ljudform? Titta sedan på filmen på vanligt sätt med både ljud och bild. Motsvarade filmen det intryck som uppstod då ni enbart lyssnade på den? Fanns det något som överraskade?

FILM OCH KÄNSLOR

- Film transporterar ofta tittaren genom olika känslolägen. Fundera först på vad en känsla är – vilka känslor finns det? Hur kan man avgöra en annan människas känslotillstånd?
- Fundera och diskutera hurdan den nyss sedda filmen var som helhet. Hur skulle ni beskriva den? Var filmen hemlighetsfull, rolig, vanlig, sorglig, ljus, lugn, konstig eller spännande? Eller något annat? Var och en kan ha olika åsikt om det här!
- Diskutera vilka olika känslor ni genomlevde under filmen. Kände ni glädje, förtjusning och spänning, eller kanske sorg och medkänsla? Fanns det något i filmen som berörde er?

- Fundera ännu på filmens och konstverkets möjligheter och roller när det handlar om att handskas med känslor. Om du är sorgsen, så hjälper det att se en sorglig eller en glad film, eller ett sorgligt eller ett glatt konstverk?
- Visa i klassen upp olika ansiktsuttryck som hör ihop med de känslor filmen väckte. De övriga ska försöka gissa vilket känsloläge det rör sig om.
- Titta på filmen en gång till efter diskussionen. Vilka nya saker dök upp när ni såg om filmen?

Till slut:

FILMER – OCH KONSTVERK PÅ MUSEER

När du är på väg till Ateneum med din klass/grupp kan ni gärna börja med att titta på en film om ett verk som finns på museet.

- Fundera på hurdan konstupplevelsen är när man ser konstverket genom en kameranlin jämfört med att man ser det på plats och ställe i ett museum. Kan en filmkamera ge upplevelsen något extra?
- Bekanta er sedan i museet med det äkta verket. Ni kan också beställa guidning av samlingsutställningen och berätta vilka verk ni särskilt vill se. Hur var det att se verket som ni först hade sett på film? Diskutera det här i museet eller i skolan efter museibesöket. Vad har ett museum att ge jämfört med en film om ett konstverk?

Uppgift

I museet, i skolan eller hemma: SINNESLANDSKAP

Välj ett konstverk som tilltalar dig på museet i din hembygd, i skolan eller hemma. Innta en bekväm ställning – ni kan också sätta er på golvet i museisalen om det finns tillräckligt utrymme. Titta på konstverket i lugn och ro och låt det sjunka in. ”Lyssna” på verket: hurdana ljud kan man höra i det? Hurdan musik skulle lämpa sig för det? Slut ögonen. Vilka slags bilder får konstverket dig att tänka på? Lyssna och titta på det stilla i ditt sinne med ögonen slutna. När du är färdig, öppna ögonen och koncentrera dig ännu en stund på konstverket.

Ni kan föra uppgiften ännu längre och tillsammans göra en video som ansluter sig till det verk ni valt ut, komponera musik till det och bygga upp en lämplig ljudvärld.

Planering av skolmaterialet: Anja Olavinen

Stillbilder ur filmerna: Finlands Nationalgalleri / Hannu Pakarinen

Grafisk planering: Oona Virtanen

Översättningar: Tapani Ritamäki finska–svenska, Mike Garner finska–engelska

Källor som använts för skolmaterialet:

Marjo Kovanen och arbetsgruppen: Elokuvakasvatuksen opas, Koulukino 2013
Koulukinos undervisningsmaterial <http://www.koulukino.fi/oppimateriaalit-ja-elokuvat>

Alexander Lauréus
Eldsvåda om natten
I en bondgård
1809

Eero Järnefelt
Sved (Trälar under
penningen)
1893

Robert Wilhelm Ekman
Pentti Lyytinen
reciterar dikter i
en stuga i Savolax
1848

Ellen Thesleff
Själporträtt
1894-1895

Werner Holmberg
Landsväg i Tavastland
1860

Akseli Gallen-Kallela
Lemminkäinenens
moder
1897

Erik Johan Löfgren
Erik XIV och Karin
Månsdotter
1864

Hugo Simberg
Mot kväll
1913

Ferdinand von Wright
Stridande tjädertuppar
1886

Magnus Enckell
Faun
1914

Albert Edelfelt
I Luxembourg-
trädgården
1887

Otto Mäkilä
Torn
1950

Helene Schjerfbeck
Konvalescenten
1888